

Toisinaistellen

ASSQ seulontalomake

Ajatuksia lomakkeen väittämistä

Onko seulonta näiden väittämien pohjalta
ollenkaan tarpeen?

Sisällys

Luettelon otsikoita klikkaamalla pääsee suoraan väittämään ja tämä nuoli jokaista väittämää koskevan pohdinnan lopussa tuo takaisin sisällysluetteloon ↩

1 Johdanto

5 Väittämät 1, 2, 6 ja 8: Vaikuttaa pikkuvanhalta; Muut lapset pitävät "professorina"; Puhuu muodollisesti, turhankin perusteellisesti, pikkuvanhasta, "robottimaisesti"; Ääni, äänenkäyttö tai puhetapa on epätavanomaista

6 Väittämä 3: Elää jossain määrin omassa maailmassaan rajoittuneiden, omalaatuisten kiinnostuksen kohteiden parissa

8 Väittämä 4: Oppii hyvin helposti ulkoa valtavia tietomääriä, mutta on vaikeuksia selostaa asioiden merkityksiä tai yhteyksiä (vaikeuksia löytää "punaista lankaa")

9 Väittämä 5: Tulkitsee kirjaimellisesti moniselitteiset, vertauskuvalliset ilmaisut (käsittää väärin esim. kehotuksen "muistapa olla kunnolla hyvän sään aikana")

11 Väittämä 7: Keksii omalaatuksia sanoja ja ilmaisuja

12 Väittämä 10: Hämmästyttävän hyvä joissakin asioissa ja hämmästyttävän huono toisissa

14 Väittämä 11: Puhuu ja ilmaisee itseään vaikeuksitta, mutta ei pysty sopeutumaan tilanteeseen tai eri kuulijoiden tarpeisiin

15 Väittämä 12: Empatiakyvyn (eläytymiskyvyn) puutetta

17 Väittämä 13: Tekee naiiveja (lapsellisia) ja kiusallisia huomautuksia

18 Väittämä 14: Poikkeava katsekontakti

- 20 Väittämä 15: Haluaisi seurustella luokkatovereiden tai muiden samanikäisten lasten kanssa, mutta ei tiedä miten
- 21 Väittämät 16: Voi olla muiden lasten kanssa, mutta vain omilla ehdoillaan
- 24 Väittämä 17: Ei ole "henkiystävää"
- 25 Väittämä 18: Puuttuu tervettä (maalais)järkeä
- 27 Väittämä 19: On huono joukkuepeleissä (ei ymmärrä yhteistyön periaatteita, laatii omia sääntöjä)
- 28 Väittämät 9: Äänтелеe tahattomasti (rykii, murahtelee, maiskuttelee, huudahtelee) 20: Liikkeet tai eleet ovat kömpelöitä, huonosti koordinoituja tai epätavallisia 21: Tahattomia kasvojen tai vartalon liikkeitä 22: Vaikeuksia suorittaa loppuun yksinkertaisia, jokapäiväisiä askareita, koska toistaa pakonomaisesti tiettyjä toimintoja (juuttumistaipumus) 26: Huomattavan erikoisia kasvojen ilmeitä ja 27: Huomattavan erikoisia kehon asentoja
- 31 Väittämä 23: Erityisiä rutiineja, joita ei saa muuttaa
- 33 Väittämä 24: Kiintyy esineisiin tai asioihin omalaatuisella tavalla
- 34 Väittämä 25: Joutuu muiden lasten kiusaamaksi

35 ASSQ-Rev lomake

- 36 Väittämä 28: Matkii sinua, tekemisiäsi ja/tai sanomiasi (voi olla hienovaraista)
- 37 Väittämä 29: On ollut tai on ongelmia ruuan suhteen (esim. ei syö päivällistä, tekee itse omat ruokansa tai on kausia, jolloin ei syö ollenkaan)
- 38 Väittämä 31: Aivan "liian" empaattinen (säälii kaikkia, joilla on vaikeaa, esim. vammaisia, häkkieläimiä). Kaikenlainen alistaminen herättää voimakasta myötätuntoa

39 Väittämä 33: Välttelee vaatimustilanteita (esim. valittamalla kipuja)

41 Väittämä 34: On joustamaton periaatteissaan

42..... Väittämä 35 : Valintojen tekeminen on vaikeaa tai välttelee valintatilanteita

43Väittämät 36 ja 37: Ei osaa huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan; On välinpitämätön tai korostuneen tarkka ulkonäöstään tai vaatteistaan

44 Väittämät 38 ja 39: On estoton (liian tuttavallinen); Menee fyysisesti liian lähelle muita ihmisiä

45 Väittämä 40: Viettää aikaa ja viihtyy nuorempien lasten seurassa, ikätoveriseurassa on "perässäkulkijan" roolissa

46 Väittämät 42 ja 44: Mielikuvitus on liiankin vilkas; Kirjoittaa paljon, toisinaan pitkiäkin tarinoita (voi olla ristiriidassa puhutavan kanssa)

47..... Väittämä 45: Näyttelee ja eläytyy erilaisiin rooleihin (TV-/elokuva- tai pelihahmot, eläimet)

48 Väittämät 30, 41 ja 43: Ei ole ajantajua (ei osaa suunnitella ajankäyttöään, ei tunne kelloa, ei välitä ajasta) ; Altistaa itsensä vaaroille ; Puhuu vailla tuntumaa puheensa merkityksestä ja sisällöstä (ulkoa opittua, kysymysten toistelemista, vuolasta puhetta, jossa ei ole "päättä eikä häntää")

49..... **Lopuksi**

Voit kirjoittaa omia ajatuksiasi ja kokemuksiasi ylös ja lähettää ne minulle aiheen mahdollista jatkokäsittelyä varten:

Palautelomake

Johdanto

"LAPSI/NUORI EROAA MUISTA SAMANIKÄISISTÄ LAPSISTA/NUORISTA SEURAAVILLA TAVOILLA"

Autismikirjon seulontalomake ASSQ (Autism Spectrum Screening Questionnaire) on tarkoitettu autismikirjon häiriön oirekuvan kartoittamiseen ja sen tavoitteena on tunnistaa lapsia ja nuoria, joille voi olla perusteltua tehdä diagnostinen tutkimus.

Lomakkeen täyttää opettaja ja vanhempi. Väittämiä on 27 ja ne pisteytetään nollasta kahteen pisteeseen (0 = ei pidä paikkaansa, 1 = pitää jossain määrin paikkansa ja 2 = pitää paikkansa).

Jos opettajan ja vanhemman tulosten yhteenlaskettu pistemäärä on suurempi tai yhtä suuri kuin 30, katsotaan usein (ei aina) perustelluksi edetä diagnostisiin tutkimuksiin.

Seulontaraja, 30 pistettä, on varsin alhainen. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että sekä opettajan, että vanhemman tulee vastata vain noin puoleen kysymyksistä "pitää jossain määrin paikkansa" ja yhteen kysymykseen "pitää paikkansa". Käypä hoitosuosituksen mukaan 38 % seulontarajan ylittävistä ei lopulta saa autismikirjon diagnoosia, joten tämänkin perusteella raja on laitettu alas.

Onko meillä kuitenkin käytössä liian iso, ja pienireikäinen haavi seulontaan? Mielestäni ongelmallisen lähtökohdan asettaa jo lomakkeen otsake:

”Lapsi/nuori eroaa muista samanikäisistä lapsista/nuorista seuraavilla tavoilla”

Miksi lähtökohtaisesti arvioidaan erilaisuutta, sitä miten lapsi eroaa muista samanikäisistä? Onhan tämä kaiken lisäksi hyvin riippuvainen myös siitä vertaisryhmästä, jossa lapsi elää ja johon häntä verrataan.

Käyn tässä läpi ASSQ-arviointilomakkeen väittämät pohtien niitä ja niiden kuvaaman käytöksen taustalla olevia mahdollisia syitä ja selityksiä, pitkälti omien kokemusteni ja havaintojeni pohjalta.

Pohjustukseksi vielä

Ajattelen, että tämä lomake sisältää väittämiä, joista **osaa** olisi hyvä pitää aivan **tavallisina** ja **iloisina** asioina, vaikka ne hiukan tavanomaisuudesta poikkeavia olisivatkin.

Osa väittämistä on mielestäni selkeästi sellaisia, jotka johtuvat tällaisen hiukan ”tavanomaisesta poikkeavan” lapsen herkemmästä taipumuksesta kuormittua. Ja **osa väittämistä** taas johtuu näiden yhteisvaikutuksesta. Kun alamme arvioimaan ja tarkkailemaan lasta, huolestumaan hänen toimistaan, aiheutamme hänelle stressiä ja kuormitusta, mikä taas lisää oirehdintaa.

Yleisesti ajattelemme, että autismin kirjon piirteitä omaavat ovat alttiimpia tietynlaisille haitallisille seikoille tulevaisuudessa tai että he saattavat jossain vaiheessa tarvita tukea erinäisissä asioissa, jos eivät sitä vielä tässä vaiheessa tarvitse. Ja ilmeisesti siksi näitä piirteitä seulotaan jo silloinkin, kun isompia ongelmia ei ole.

Mutta onko meillä todella hyvin perusteltuja syitä lähteä ennakoimaan mahdollista tuen tarvetta tällaisten väittämien avulla, sen sijaan, että eletään hänen kanssaan, ollaan läsnä ja kasvetaan yhdessä? Kuten yllä jo totesin, ongelmia voi syntyä siitäkin, kun piirteitä ja käytöstä aletaan tarkkailemaan, arvioimaan, siitä huolestutaan, aletaan pitää epäilyttävinä.

Herkkä lapsi huomaa sen kyllä, hänestä alkaa tuntua, että hän on jotenkin vääränlainen, että pitäisi olla jotain muuta. Tämä tekee hänen olonsa hankalammaksi, vaikuttaa edelleen hänen käyttökseen, ja antaa vanhemmalle enemmän syytä tarkkailla, arvioida ja huolestua.

Hankala kierre on valmis. Liiallisella ennakkoinnilla tilanne ohjautuu suuntaan, jossa tukea aletaan osaltaan tästä syystä tarvitsemaan, tai suuntaan jossa sitä tarvitaan koko ajan lisää

Erilainen, poikkeava

Käytän termejä hiukan erilainen tai tavanomaisesta poikkeava (enemmän tai vähemmän). Ajattelen, että ihmisiä on erilaisia, toiset enemmän erilaisia kuin toiset. Erilainen voi lisäksi olla lukemattomilla erilaisilla tavoilla. Ja lähtökohtaisesti se on kovin hyvä asia. Enimmäkseen se tarvitsee vain hiukan nykyisestä poikkeavaa ymmärrystä, ei niinkään lääketieteellisiä arviointeja ja diagnooseja.

Toki yhäkin on ihan hyvä hienovaraisesti huomioida erilaisuus, joka johtuu stressistä, kuormituksesta, vaikeista kokemuksista tms, joka tekee elämästä vaikeaa ja raskasta, minkä ei välttämättä tarvitsisi olla pysyvää, jos siihen saisi oikeanlaista apua.

Johdannon lopuksi

“Nämä ovat vain seulontalomakkeita, eivätkä tarkoita vielä mitään.” Mutta kuinka paljon huolta ne voi aiheuttaa vanhemmalle? Kuinka paljon ne aiheuttaa lapsen olemuksen ja erilaisten piirteiden ilmenemisen tarkkailua ja miltä tämä lapsesta tuntuu?

Miten se vaikuttaa lapsen ja vanhemman suhteeseen? Millaisia tunteita vanhemmalle nousee, kun hän havaitsee lapsen tekevän jotain, joka on katsottu oireeksi tai jonka on katsottu kertovat jostain häiriöstä? Ja kuinka paljon tämä kaikki värittää tulevaisuuden kuvia, kertoo tarinaa, siitä millaista ja millä tavoin tavallisesta poikkeavaa voi olla autismikirjon diagnoosin saaneen henkilön elämä?

Myös lapset havainnoivat vanhempiaan harvinaisen tarkkaan, jolloin myös vanhempi, vanhemman toimet ja tunteet vaikuttavat suoraan siihen, miten lapsi toimii ja mitä vanhempi voi lapsesta havaita. Havainnoija siis vaikuttaa havaittavaan väistämättä.

Tämä opus sisältää omia kokemuksiani ja havaintojani eri rooleista tarkasteltuna: vanhempana, ammattilaisena, ja ihmisenä, joka myös on kokenut olevansa hiukan erilainen.

Väittämät 1 & 2

”VAIKUTTAA PIKKUVANHALTA”
”MUUT LAPSET PITÄVÄT PROFESSORINA”.

Erästä pientä poikaa kutsuttiin käveleväksi tietokirjaksi. Useimmiten kyllä hyväntahtoisesti, tai niin hän sen ainakin otti. Oli ylpeä siitä. Asiaan ei puututtu sen enempää. Entä jos siitä olisi huolestuttu, annettu lapsen ymmärtää, että nyt on syytä loukkaantua, se on ikävästi sanottu?

Tähän voisi yhdistää myös **kuudennen ja kahdeksannen väittämän**: **Puhuu muodollisesti, turhankin perusteellisesti, pikkuvanhasta, ”robottimaisesti” ja ”Ääni, äänenkäyttö tai puhetapa on epätavanomaista”.**

Epätavanomaista? Tarvitseeko olla tavanomaista? Mikä on epätavanomaista, mikä turhankin perusteellista?

Voisiko vain kuunnella lasta, keskittyä hänen sanomaansa, osallistua keskusteluun, olla kiinnostunut, olla hänen kanssaan, nauttia hänen asiastaan, rentoutua yhdessä, eikä jäädä arvioimaan hänen tapaansa sanoa ja tehdä siitä tulkintoja?

Jos jonkinlaisen, varovaisen, tulkinnan tekisin, niin sellaisen, että lapsi on älykäs ja maailmasta kiinnostunut. Robottimaisesta puheesta voisin ehkä ajatella, että lapsi kaipaa erityisen paljon läheistä aikuista tai muita lapsia leikkimään hänen kanssaan, ottamaan hänet huomioon ilman arvosteluja.

Väittämä 3

**”ELÄÄ JOSSAIN MÄÄRIN OMASSA
MAAILMASSAAN RAJOITTUNEIDEN,
OMALAATUISTEN KIINNOSTUKSEN
KOHTEIDEN PARISSA”.**

Tämä maailma tarvitsee myös omalaatuisia kiinnostuksen kohteita ja jossain määrin omissa maailmoissaan eläviä! Tarvitaan ihmisiä, jotka ovat intohimoisen kiinnostuneita, vaikka sitten vaan muutamista tietyistä asioista. Kun näin on ja kun kiinnostavia asioita ajattelee intensiivisesti, silloin toisinaan päätyy omiin maailmoihin.

Jos tätä ei oikein ymmärretä, jos siihen ei osata suhtautua, jos ei ymmärretä, että lapsella voi myös olla aidosti kivaa omassa maailmassaan, tai meneillään on joku tärkeä pohdinta, omiin maailmoihin saattaa vetäytyä entistä enemmän ja siitä saattaa tulla synkempää. Vaikka joskus synkemmätkin pohdinnat voi olla tarpeen.

Sen sijaan, että arvioidaan lapsen autismia, tarkastelisin mieluummin omaa toimintaa vanhempana, voisinko olla kiinnostunut toisen mielenkiinnonkohteista? Voisinko jotenkin liittyä hänen maailmaansa, ja sitä kautta taas saattaa yhteyteen yhteisen maailman kanssa?

Entä missä vaiheessa voi tehdä johtopäätöksen rajoittuneesta kiinnostuksen kohteesta? Minusta voi olla niin, että jokin asia kiinnostaa, syvällisesti ja kovin pitkään. Sitten tulee aika, kun kiinnostuksen kohde vaihtuu, tai kohteet laajenevat. On ihmisiä, jotka uppoutuvat pitkiksi ajoiksi heitä kiinnostaviin teemoihin. Ja sitten taas seuraaviin... Eikä se tuota sen suurempaa ongelmaa.

Jos aletaan liikaa tulkitsemaan lapsen kiinnostuksen kohteita pysyviksi "ekkoiksi" (Eriytynyt mielenkiinnon KOhde) – joka tekee siitä jotenkin lääketieteellisesti selittyvän, eikä todella aidosti merkityksellisen kiinnostuksen kohteen, johon lapsi saa turvallisesti syventyä – saatetaan oikeastaan estää herkästi aistivaa lasta siirtymästä uusiin kiinnostuksen kohteisiin, olemaan kiinnostunut myös muista kuin siitä tutusta ja turvallisesta teemasta, joka ei ehkä vaadi enää niin paljoa uuden oppimistakaan.

EHKÄ VOITAISIN ILOITA KAIKENLAISISTA MIELENKIINNONKOHTEISTA!

Haitallisia kiinnostuksen kohteita?

Ehkä silti on tavalla tai toisella haitallisiakin kiinnostuksen kohteita. Erilaiset ruudut, pelaaminen ja videot tuntuvat olevan monen intohimoisen kiinnostuksen kohteina. Ja onhan tästä paljon näyttöä, että liiallinen ruutuaika on haitallista.

Kuitenkin tähänkin voi suhtautua pääsääntöisesti samoin, kuin muihinkin kiinnostuksen kohteisiin. Olemalla kiinnostunut lapsen kiinnostuksen kohteesta. Sitä kautta voi syntyä mahdollisuus ohjata sitä parempaan suuntaan, mikä se sitten milloinkin on. Aina se ei ole välttämättä juuri se vanhemman ajatteleva suunta.

Avuksi on myös omien kiinnostuksen kohteiden tutkiminen. Voisinko kiinnostua jostain uudesta? Vai olenko jatkuvasti kiinnostunut eri asioista, enkä syvenny mihinkään?

Väittämä 4

OPPII HYVIN HELPOSTI ULKOA VALTAVIA
TETOMÄÄRIÄ, MUTTA ON VAIKEUKSIA
SELOSTAA ASIOIDEN MERKITYKSIÄ TAI
YHTEYKSIÄ (VAIKEUKSIA LÖYTÄÄ
"PUNAISTA LANKAA")

Ehkäpä voisi ajatella, että massiivisesta tietomäärästä on vaikeampi koostaa punaista lankaa, myös yhteyksien löytäminen ja yhteydet ylipäänsä ovat paljon monimutkaisempia, kuin jos hallitsee vain yksinkertaisen ja pienen tietomäärän.

Tämä on periaatteessa itsestään selvää. 20 palan palapeli on helpompi kuin palapeli, jossa on 100, tai 1000 palaa. Ja jotkut osaa tehdä vielä suurempia ongelmitta.

Tämäkin voisi kyllä ensisijaisesti olla oikein hyvä juttu. Lapsi on älykäs. Ehkä hän tarvitsee apua sen punaisen langan ja merkitysten löytämiseen, eikä vain arviointia sen perusteella, ettei hän vielä niitä löydä. Auttaminen ei tietystikään ole ihan helppoa, jos ei auttaja itse hahmota asiaa samalla tavalla, omaksu yhtä isoja tietomääriä, tai ole oikein käsitystäkään siitä, mitä valtavien tietomäärien omaksuminen voisi tarkoittaa.

Silloin on ehkä parempi vaan todeta, että "en oikein osaa auttaa, mutta huomaan, että ajattelet syvällisesti, hienosti, ehkä jossain vaiheessa opit kuvaamaan sitä paremmin niin, että minäkin voin ymmärtää paremmin".

Väittämä 5

TULKITSEE KIRJAIMELLISESTI MONISELITTEISET, VERTAUSKUVALLISET ILMAISUT (KÄSITTÄÄ VÄÄRIN ESIM. KEHOTUKSEN ”MUISTAPA OLLA KUNNOLLA HYVÄN SÄÄN AIKANA”)

Ajattelin, että vertauskuvan merkitys pitäisi oppia ennen kuin ne voi ymmärtää? Tai siinä on kaksin verroin opeteltavaa. Täytyy oppia, että on ylipäänsä olemassa vertauskuvia, ja mitä se tarkoittaa. Ja sen lisäksi pitää oppia ymmärtämään ainakin muutamia yksittäisiä vertauskuvia, jotta voi jatkossa ymmärtää uusia vertauskuvia.

Käyttääköhän kaikki vanhemmat edes vertauskuvia? Tai selitetäänkö niitä lapsille? Osa lapsista ei ehkä ajattele sen enempää vertauskuvan kuullessaan, vaikkei sitä heti ymmärtäisikään. Ehkä he oppivat ajan kanssa itseksensä ymmärtämään sen merkityksen.

Kielestä ja sanoista kiinnostuneilla lapsilla tilanne on toinen. Vertauskuvia jäädään miettimään jo ihan pienestä pitäen, ne hämmentävät, niiden monimerkityksellisyys saatetaan nähdä, mutta sitä ei osata soveltaa.

Sanoisin, että lapsen ajattelun arvioinnin sijaan häntä voisi tässäkin auttaa. Ja antaa hänelle aikaa. Ja auttaa uudestaan. Keskustella vertauskuvista ja niiden käytöstä, niiden aiheuttamasta hämmennyksestä. Ja antaa taas aikaa. Arvelen, että ajan kanssa hänestä voi tulla tavallista taitavampi kielenkäyttäjä.

**On iloinen asia, että lapsi
kuuntelee tarkkaan ja pohtii
sanojen ja lauseiden
merkityksiä, vaikka ei niitä
aina oikein ymmärtäisikään.**

**Joskus voi olla niinkin, että
hän ymmärtääkin
paremmin, näkee jonkun
uuden yhteyden tai
merkityksen ja saa muutkin
oivaltamaan uutta.**

Väittämä 7

KEKSII OMALAATUISIA SANOJA JA ILMAISUJA

Minusta tämä kuudes väittämä kertoo

MIELIKUVITUKSESTA,

se kertoo

LUOVUUDESTA

ja sanojen luovasta käytöstä, se kertoo

KOKEILUN HALUSTA,

ja **KIINNOSTUKSESTA**

sanoihin ja niiden muodostamiseen, se kertoo sanoilla leikkimisen

NAUTINNOSTA...

Olen ymmärtänyt, että se on oikeastaan toisten ammattiryhmien mielestä hyvä asia. Kuinka paljon lapsi voisi nauttia, kun hänen kanssaan oltaisiin luovia sanojen ja ilmaisuja käyttäjiä, kokeiltaisiin, leikittäisiin yhdessä sanoilla?

Pohjimmiltaan ihmiset, jotka keksivät omalaatuisia ilmaisuja ovat usein harvinaisen taitavia ja vaikuttavia sanan käyttäjiä, kirjoittajia, puhujia ja siihen pohjaa monenlainen huumorikin.

Väittämä 10

HÄMMÄSTYTTÄVÄN HYVÄ JOISSAKIN ASIOISSA JA HÄMMÄSTYTTÄVÄN HUONO TOISSA

Entä jos nämä **hämmästyttävän** huonot asiat kaipaisivat vaan enemmän harjoittelua? Ajattelisin myös, että jos oppii poikkeuksellisen nopeasti asioita, joista on kiinnostunut ja on syvällisen kiinnostunut kerrallaan joistain tietyistä asioista, jää silloin helposti oppimatta itse oppimisprosessi, ei totu siihen, että asioita pitää harjoitella ja niitä oppii harjoittelemalla ja osaaminen jää siksi rajoittuneeksi.

Tai toisaalta, mikä on vaatimustaso, mitä kaikkea odotetaan osaavan ja kuinka hyvin, ja tarvitseeko kuitenkaan ihan kaikkea osata, ainakaan vielä, vaikka muut jo osaisivatkin?

Ja vielä tulee mieleen, että kun on joissain asioissa tottunut olemaan hyvä, saattaa olla helpompi vaan vältellä asioita, joissa on huono. Sen lisäksi voi olla myös hämmästyttävän hyvä välttelemään. Uuden opettelu tuntuu raskaalta ja on ikävää näyttää tai tunnustaa "huonoutensa", vaikka se muille näkyisikin.

On hankalassa umpikujatilanteessa, kun tietää, että joku asia pitäisi osata jo tietyssä iässä. Ja mitä enemmän aikaa kuluu, sen vaikeampaa sen tunnustaminen toki on. Apua on vaikea pyytää, koska samalla joutuu tunnustamaan osaamattomuutensa. Kivaa ei myöskään ole kuulla hämmästylyä sen suhteen, ettei osaa jotain, vaikka "pitäisi".

Eikä senkään vuoksi voi tunnustaa tai pyytää apua, ettei voi luottaa toisen kärsivällisyyteen opettajana. Tai siihenkään, että välttämättä oppisi, vaikka toinen kärsivällinen olisikin.

Ja lopultakin tuntuu, että tämä opettaja vaan ajattelee, että toinen on **hämmästyttävän** hyvä jossain, ja **hämmästyttävän** huono toisessa, eikä hänkään usko oppimisen mahdollisuuteen.

Mikä tähän sitten auttaisi?

Lähtisin vanhempana tarkastelemaan omaa oppimistani:

- Milloin olen itse opetellut jonkun uuden asian?
- Onko lapsi huomannut oppimistani, tai oppimisprosessiani,
- Miten puhun siitä?
- Välttelenkö itse uuden oppimista?
- Voisinko alkaa itse opettelemaan jotain uutta, asettamatta lapselle mitään odotuksia?
- Voisinko itse innostua jostain uudesta?

Väittämä 11

PUHUU JA ILMAISEE ITSEÄÄN VAIKEUKSITTA, MUTTA EI PYSTY SOPEUTUMAAN TILANTEESEEN TAI ERI KUULIJOIDEN TARPEISIIN

Ensimmäiseksi tulee mieleen, että tämä arviointilomake on tarkoitettu pääsääntöisesti peruskouluikäisille lapsille. Mietin, että mitä lapsilta oikein vaaditaan? Pitääkö osata sopeutua tilanteeseen kuin tilanteeseen? Tai mitä tämä kohta ylipäänsä tarkoittaa?

Entä jos lapsi sopeutuisikin, jos saisi riittävästi uusia mahdollisuuksia? Saisi apua sopeutumisessa?

Ja mitä pitäisi ajatella ”eri kuulijoiden tarpeisiin” sopeutumisesta? Toisinaan voi olla niin, että ihmiset ei yleensä osaa sopeutua **vähän erilaisten** kuulijoiden tarpeisiin, vaan olettavat kaikkien olevan suunnilleen kaltaisiaan.

Jos nyt onkin itse hiukan erilainen, hiukan pohtivampi kuulija itsekin, ehkä on luonnollista koittaa sopeutua enemmän kaltaistensa kuulijoiden tarpeisiin myös itseään ilmaistessaan.

Jos on myös vaikeutta puhua ja ilmaista itseään, voi se osaltaan johtua siitäkin, että kykeneekin sopeutumaan useiden erilaisten kuulijoiden tarpeisiin, eikä siksi tiedä miten ilmaista itseään siten, että se sopii näille erilaisille kuulijoille. Ja samaan aikaan voi olla hyvin tietoinen itsestään ja omista tarpeistaan ja reaktioistaan, mikä sekään ei aina ole vain avuksi.

Väittämä 12

EMPATIAKYVYN (ELÄYTYMISKYVYN) PUUTETTA

Toisen empatiakyvyn tai mielenteorian arviointi sisältää mielestäni paradoksin.

Jos nämä arvioidaan toisella heikoiksi, saattaa oikeastaan olla kyse siitä, että arvioija ei itsekään ymmärrä toista, ei itse osaa asettua toisen asemaan, eikä itse ymmärrä miten toisen mieli toimii, eikä kykene empatiaan häntä kohtaan.

Voi kyllä helposti erehtyä luulemaan, että ymmärtää. Voi olla harvinaisen varmakin siitä.

Voi luulla ymmärtävänsä toisen kummallisen käytöksen johtuvan siitä, että hänellä on geneettisesti määräytyvä häiriö, autismi, skitsofrenia, bipo, ADHD ja näin ollen synnynnäisesti erilaiset aivot. Mutta onko tämä hyvää ymmärrystä?

Ajattelisin, että sen voisi kuitenkin aika helposti ymmärtää, että ei aina ymmärrä.

Ja sen, että syystä tai toisesta enemmän erilainen ihminen törmää enemmän väärinymmärryksiinkin sosiaalisessa kanssakäymisessä, mikä johtaa ehkä myös siihen, että on vaikeampi ymmärtää itseäänkään?

Jos ei oikein ymmärrä itseään, eikä saa oikealta ymmärrykseltä tuntuvaa ymmärrystä muiltakaan, lieneekö järkevää pitää ensimmäisten arvioitavien asioiden joukossa sitä, kuinka hyvin hän ymmärtää muita?

Ja toisaalta, pitäisin oikein hyvin mahdollisena sitäkin, että hän joskus oikeastaan ymmärtää paremmin, näkee toisten roolien ja kuorten läpi jonnekin, minne toiset itse eivät ole nähneet ehkä vuosikymmeniin.

Ja joku toinen voi myös olla niin yliempaattinen, että hylkää omat tunteensa ja tarpeensa, ettei loukkaisi muita, tai olisi vaivaksi. Tämä ei tietenkään ole oikein toimiva strategia, vaan jossain vaiheessa ne kyllä voivat tulla hallitsemattomasti ulos.

Sitten on niinkin, että empatiaa käytetään myös väärin. Ihmissuhdetaitojen, tunneälykkyyden ja empatian korostamisella voidaan esimerkiksi työelämässä menestyksekkäästi käyttää hyväksi ja manipuloida asiakkaita ja työntekijöitä, jotta he tekisivät, mitä työnantaja haluaa, työnantajan oman hyödyn tavoittelemiseksi.

Samaa toki voi tapahtua muissakin ihmissuhteissa. Arvelen, että toiset näkevät tämän läpi, eivätkä koe tällaista empatiaa aitona, eivätkä siten ole samalla tavoin empaattisia. Ja tulevat arvioiduksi empatiakyvyttömiä...

Väittäämä 13

TEKEE NAIIVEJA (LAPSELLISIA) JA KIUSALLISIA HUOMAUTUKSIA

Naiivi, lapsellinen, kiusallinen.

Tämä on kyllä tuttua. Mutta eikö asiasta vaan voisi huomauttaa? Ystävällisesti selittää? Hyväksyä? Näyttää esimerkkiä muunlaisesta kommunikoinnista ja kiinnostuksen osoittamisesta? Ja antaa aikaa.

On harmillista, että emme ole enää tottuneet huomauttamaan mistään (paitsi sitten nämä kiusallisten huomautusten tekijät), tai ollaan hyvin varovaisia ja ylihuomaavaisia.

Odotetaan, että ihmiset tietävät ja ymmärtävät itse, miltä muista tuntuu, mitä saa tai mitä ei saa sanoa jne. Jos ei itse ymmärrä, niin pidetään vähän kummallisena, tyhmänä, vaikka asiaan voisi keskustelu merkittävästi auttaa. Jos sattuu olemaan ihminen, joka kokee ja tuntee vähän toisin kuin muut, voi alkuun olla vaikea asettua muiden saappaisiin. Mahdotonta se ei kuitenkaan ole.

Pitäisi uskaltaa ja voida sanoa. Joskin ajattelen, että sanoa voi myös ystävällisesti, voi sanoa niin, että samalla vähintäänkin sanattomasti kertoo, että kuitenkin tykkää.

Minusta on näyttänyt siltä, ettemme oikein aina muista sitä, että on mahdollista todella tykätä ja arvostaa toista, ja näyttää se hänelle, vaikka ei kaikesta hänen toiminnastaan pitäisikään.

Väittäämä 14

POIKKEAVA KATSEKONTAKTI

Varmaan lomakkeen liitteenä olisi hyvä olla erillinen ohjeistus, että mitä tarkoitetaan poikkeavalla, epätavanomaisella, turhan perusteellisella, hämmästyttävän hyvällä tai huonolla tms.?

Minun on ollut vähän vaikea ymmärtää katsekontaktin arviointia. Minä en juuri kiinnitä siihen huomiota. Jos toinen katselee muualle, katselen usein itsekin. Tai totean, että on ihan mukava katsella häntä rauhassa. Toisinaan huomaan, jos toinen yrittää väkisin, opetettuna tai vain kohteliaisuudesta katsoa silmiin, tai katsoo nenänpäätä, saatan silloin itse siirtää katseeni muualle.

Muistan monia tilanteita, joissa se olenkin ollut minä, jonka katse kiertää. Useimmiten osaisin selittää miksi, jos sitä kysyttäisiin. Kaikkia katseen kiertely ei haittaa. Mutta alan ammattilaiset tuntuvat kiinnittävän siihen huomiota, koittavat saada katsetta kiinni tms. Ehkä tekevät jotain johtopäätöksiä. Se ei oikein ole avuksi.

Jos toinen ei lainkaan katso silmiin, ajattelen, miten voisin itse olla toisin, mitä voisin tehdä toisin, miten voisin katsoa toisin, että toisen olisi turvallista katsoa, ehkä silmiinkin. Joskus se on pidempi prosessi, eikä siinä auta katsekontaktin poikkeavuuden arviointi objektiivisesti. Asia on intersubjektiiivinen. Tarvitaan huomattavasti hienovaraisempaa arviointia, aitoa hyväksyntää, joka muistaa, että myös muutos on mahdollinen, eikä tee liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Minusta tämä pätee jo ihan pieniinkin lapsiin, jotka tällä hetkellä tulevat arvioiduiksi katsekontaktin poikkeavuuden perusteella. Kun pienen lapsen katsekontakti huolestuttaa, olisi kai hyvä kiinnittää huomio turvaan ja yhteyteen, sen sijaan, että huolestutaan lisää, mikä heikentää turvaa ja yhteyttä.

Jos annettaisiinkin lapsen olla sellainen kuin on, ja vaikutettaisiin ympäristöön? Parannettaisiin vuorovaikutusta, autettaisiin vanhempia vähentämään kuormitusta ja stressiä, mietittäisiin, mitä voidaan tehdä, jotta pienen lapsen ympäristö olisi aiempaa turvallisempi ja levollisempi? Mietittäisiin, mitä lapselle on mahdollisesti tapahtunut?

Luotettaisiin, että sillä on vaikutusta, että se voi aivan hyvin riittää ja saada lapsen kasvamaan omaksi itsekseen, kukoistamaan itsenään. Ja yhtäkkiä huomattaisiinkin, että on tapahtunut paljon, lapsi on muuttunut, vanhemmat ovat muuttuneet. Kukaan ei olekaan ihan sellainen, kuin aiemmin ajateltiin.

Kirjoitan vanhempien kuormituksesta, mutta korostan, että kuormitustekijöiden ei tarvitse olla mitään isoja ja vakavia, eikä kotiolojen tarvitse olla erityisen kurjia. Tämä maailma vaan on tänä päivänä täynnä kaikenlaista, mikä voi lapsen kasvua ja turvaa häiritä.

On toki vielä muunlaista katsekontaktin poikkeavuutta. Joku voi esimerkiksi katsoa kohti "sivusilmällä" nenän osoittaessa toiseen suuntaan. Joskus tämä voi olla lapsesta hauskaa leikkiä, toisinaan se voi kertoa jostain fyysisestä näköön liittyvästä pulmasta, joka voi kyllä olla myös ohimenevää, tilanteesta ja kuormitusasteesta riippuvaa...

Väittämä 15

HALUAISI SEURUSTELLA LUOKKATOVEREIDEN TAI MUIDEN SAMANIKÄISTEN LASTEN KANSSA, MUTTA EI TIEDÄ MITEN

Tämä tuntuu olevan vähän sama, kuin lähetettäisiin ohjelmointia opiskelemaan tullut ensimmäisen vuoden opiskelija tutkimukseen koska hän ”haluaisi osata ohjelmointia, mutta ei tiedä miten”.

Jos haluaa seurustella (tai tarkoitetaan tässä kai ihan vaan yhdessä olemista, leikkiä, ajan viettoa?) luokkatovereiden tai samanikäisten kanssa, niin eikö siinä sitten voisi vähän auttaa?

Epäilen, että kovasti ei ole avuksi se, että ensin viedään tutkimukseen, annetaan diagnoosi, ja sitten yritetään keksiä keinoja miten tällaisen diagnoosin omaava voisi tuntea olevansa yhtä hyvä kuin muut, miten diagnoosista kerrotaan tai ei kerrota muille ja vasta sen jälkeen: miten häntä voidaan auttaa leikkimään muiden kanssa.

Minun on toisinaan – tai aika usein – vaikea ymmärtää, **miten toimintaterapeutit voivat hyväksyä tällaiset diagnoosit kertomaan ihmisestä, kuvaamaan häntä.**

Juuri meidän pitäisi ymmärtää, kuinka suuri rooli merkityksellisellä toiminnalla ihmisen elämässä voi olla, ja kuinka suuri vaikutus sopivasti fasilitoidulla toiminnalla yleensä voi olla identiteetin ja ihmissuhteiden rakentumisessa, uusien roolien muodostumisessa jne...

Väittämä 16

VOI OLLA MUIDEN LASTEN KANSSA, MUTTA VAIN OMILLA EHDOILLAAN

Tämän väittämän kohdalla tulee mieleen, että miten tarkalleen ottaen tätä pitäisi tulkita.

Jos vastaan, että tämä pitää paikkansa, tarkoittaako se, ettei koskaan ole muiden lasten kanssa, muuten kuin omilla ehdoillaan, eikä koskaan ole ollutkaan? Vai useimmiten, toisinaan? Useimmiten ainakin vuoden ajan?

Mitä sitten tarkoittaisi "pitää jossain määrin paikkansa? Ja miten tarkalleen ottaen arvioitaisiin tuo "omilla ehdoillaan" oleminen. Nyt viilaan pilkkua, osaisin kyllä jotain näihin vastata varmaan itsekkin, mutta pyrin korostamaan näiden epämääräisten ilmaisujen ongelmaa. Ja sitä myös, että ehkä arvioinnin sijaan lapsi tarvitsee jotain muuta.

Aika monta kertaa olen tällaista todistanut. Kovin monta kertaa se on myös mennyt ajallaan ohi. Ja yhteiset leikit alkaneet taas sujua. Tällainen toiminta on ollut myös jossain määrin riippuvainen toisista lapsista. Joidenkin kavereiden kanssa sitä on tapahtunut useammin, toisten kanssa ei juuri.

Vaikuttavana tekijänä on ehkä ollut myös se, että joidenkin kavereiden kanssa ollaan enemmän päiväkodissa päiväkodin aikuisten (tai koulussa opettajan) ohjauksessa, ja joidenkin kanssa kotona vanhempien ohjauksessa.

Kuka milloinkin, tai kuka kenellekin on se viisaampi ohjaaja, esimerkin, mahdollisuuksien, sopivan tilan ja uusien oppien antaja?

Voi toki sanoa, että tämä väittämä ei pidä paikkaansa, jos se on ollut ohi menevää. Mutta onko se mennyt ohi itsellään? Varovasti arvelen, että vanhemman ja muiden aikuisten suhtautumisella on väliä. Pulmallinen tilanne menee helpommin ohi, kun aikuiset eivät toimi jokaisen, tai edes joka toisen huolestuneen tunteen yllyttämänä. Sellaisen tunteen, joka saa puuttumaan lasten toimiin vähemmän rakentavalla tavalla.

Tilanne muuttuu ajan kanssa, kun pyrkii toimimaan paremmin, käsittelemään turhat huolensa, huomaamaan ylimitoitettut vaatimuksensa, hyväksymään, arvostamaan, tai minkä nyt milloinkin.

Onhan hienoa, että lapsella on ideoita ja ajatuksia, ja että hän myös ilmaisee mitä haluaa tai tarvitsee ja harjoittelee toisten ohjaamista!

Olen ollut taipuvainen tekemään tulkinnan, että lapsella on useita tarpeita, kun hän käyttäytyy näin.

- Hän kaipaava vanhemman huomiota, läheisyyttä ja yhteistä leikkiä vanhemman kanssa, jossa hän saa ohjata riittävästi toimintaa ja tehdä päätöksiä.
- Hän saattaa tarvita suhteessa vanhempaan ja omaan elämäänsä enemmän muitakin mahdollisuuksia päättää ja valita.
- Ja ennen kaikkea, hän tarvitsee hyväksyntää ja lupaa sille, että hän voi myös leikkiä haluamaansa leikkiä ja kertoa miten sitä leikitään, vaikka muut eivät sitä haluaisikaan.
- Ehkä hän kaipaava myös vähän arvostusta.

Toisinaan tämä taipumus huolestuttaa ja ahdistaa vanhempaa. Halutaan, ymmärrettävästi, että lapsi tulisi hyvin toimeen ja leikkisi muiden kanssa, toivotaan ja pyydetään häntä tekemään niin. Se jo ihan surettaa, kun lapsi leikkii yksin, muiden touhutessa yhdessä ja lasta pyritään ohjaamaan muiden leikkiin. Mutta millaisen johtopäätöksen lapsi tekee tästä?

Ehdotan, että koittaisimme nähdä tässäkin hyvät puolet ja luottaisimme, että lapsi oppii kyllä, omalla tavallaan, ja mahdollisesti keskimääräistä paremminkin, kun hänet hyväksytään, hänen taitonsa huomioidaan, häntä ohjataan sopivasti ja hänelle annetaan aikaa.

Väittämä 17

EI OLE "HENKIYSTÄVÄÄ"

Voisinko antaa väittämän puhua puolestaan.

Niin, tämä on nyt yksi väittämä muiden joukossa, eikä yksikseen ratkaise tietysti mitään. Lapsella voi olla henkiystävä, tai voi olla olematta, hänellä voi myös olla henkiystävä jossain määrin ja hän voi joka tapauksessa saada riittävästi pisteitä seulontarajan ylittämiseksi. Mutta silti.

Miten tähän tulisi suhtautua?

Mitä jos lapsi löytääkin henkiystävän, vaikka seuraavana vuonna?

Tai miltähän näyttäisi sellaisen kyselyn tulokset, jossa aikuisilta kysytään,

- oliko sinulla henkiystävää lapsena?
- onko sinulla henkiystävää aikuisena?

Joskus voi olla niinkin, että se mikä muille tai toiselle näyttäytyy henkiystävyydeltä, ei olekaan ihan molemminpuolista. Toinen pitää toista henkiystävänä, mutta onkin ehkä omistushaluinen ja mustasukkainen.

Väittäämä 18

PUUTTUU Tervettä (maalais)järkeä

Olennainen kysymys on myös, onko tämä seulontalomake täysin (maalais)järkevä? Voiko olla varma, että arvioija olisi väistämättä täysin pätevä arvioimaan terveen (maalais)järjen ilmentymistä toisessa?

Väittäisin, että jos lapsilta kysytään, useimmat vanhemmat eivät ollenkaan aina toimi terveen järjen mukaisesti, minä mukaan lukien ja toisinaan, kun paremmin ajattelee, lasten toiminta on varsin järkevää ja ymmärrettävää. Millaisia tilanteita, ajatuksia tai toimintaa tähän kategoriaan oikein laitetaan?

Kun mietin itseäni vastaavissa tilanteissa, löydän vähän toisenlaisia selityksiä. Maalaisjärjen puutteena näyttäytyvä tilanne, voi johtua siitä, että

- on usein ohjeistettu ja neuvottu vähän liikaa, eikä ajattele itse, ei uskalla ajatella itse ja katsoa tilannetta sellaisenaan, vaan kaikki näyttäytyy monimutkaisempana,
- kun muistelee mitä muut ovat sanoneet, saattaa myös muistaa jotain yksittäisiä lausahduksia, arvostelevia sanoja siihen liittyen mitä on tekemässä, on epävarma siitä, mitä odotetaan, miten tämä nyt pitäisi tehdä, liittyikö tähän jotain erityistä,
- tai näkee ehkä muita enemmän vaihtoehtoja ja miettii, mikä nyt onkaan paras.

Muistan kyllä tilanteita, joissa olen lapsille todennut, että mieltikään nyt vähän, kun he kysyvät jotain mielestäni maalaisjärjellä ratkottavissa olevaa, harvinaisen yksinkertaista asiaa.

Ehkä olisi helppo tehdä tulkinta lapsen maalaisjärjen puutteesta myös tilanteessa, jossa lapsi toteaa esimerkiksi, että ”mä en kyllä osaa näitä, olen huono näissä” ja kyse saattaa olla vaikka korkkaamattoman vessapaperirullan ensimmäisen paperin irrottamisesta.

Itse ajattelisin, että kyse olisi juurikin epävarmuudesta, joka on syntynyt aiemmista kerroista, jolloin on tullut sellainen olo, että rulla lähtee aukeamaan jotenkin väärin, paperi repeää vääristä kohdista... ja tavallaan siis myös pyrkimyksestä tehdä asiat hyvin ja oikein.

Toki olisi voinut olla järjellä ymmärrettävissä, että tämä ei nyt ole niin kovin merkityksellinen asia. Toisaalta mistä lapsi voi sen aivan varmaksi tietää. Ehkä hänellä on muita kokemuksia siitä, että joku asia onkin ollut erittäin tärkeää aikuisten mielestä tehdä tietyllä tavalla, vaikka lapsi olisi silloin itse ajatellut toisin.

Josko siis vaan opetettaisiin lapsia (ja itseämmekin) ajattelemaan järkevästi. Muutoin on vaarana, että päädytään itsekin ajattelemaan vähemmän järkevästi.

Väittämä 19

ON HUONO JOUKKUEPELEISSÄ (EI YMMÄRRÄ YHTEISTYÖN PERIAATTEITA, LAATII OMIA SÄÄNTÖJÄ)

Kaikki ei ole joukkuepelaajia ja se on ihan hyvä juttu. Tarvitsemme myös yksilöpelaajia, heitä, jotka menevät sinne, minne oma nenä näyttää tai sydän vie. Ymmärrettävästi se toki saattaa harmittaa, jos oma lapsi ei sovi joukkoon, jos hän on se, joka näyttää olevan tosi huono tai on kyllä taitava, mutta ei toimi yhteisten sääntöjen mukaan.

Lapsi voi kovasti haluta vastata vanhemman odotuksiin, suojella vanhempaa pettymyksiltä, ja kuinka vaikeaa se voikaan olla, jos vanhemman odotukset eivät ollenkaan kohtaa lapsen todellisuuden kanssa.

Toisaalta, jos lapsi taas on innostunut ja kilpailuhenkinen, mutta ei ole tottunut häviämään, olemaan tappiolla tai ei ole joutunut niitä opettelemaan, omien sääntöjen laatiminen on ihan kekseliäs ja ymmärrettäväkin ratkaisu. Se ei tietenkään ole oikein, mutta useamman huonon häviäjän kanssa eläneenä väitän, että nämä ovat opittavia asioita, vaan toisilta vie vähän - tai paljon - enemmän aikaa.

Joskus voi olla myös niin, että kun saa tutussa ympäristössä vähän joustoa, saa välillä keksiä omia sääntöjäänkin. Voisiko vaan kertoa, että tämä ei nyt ole ihan oikein ja tehdä silti lapsen keksimien sääntöjen mukaan. Ehkä hän hiljalleen sopeutuu siihen ja saattaa jo nopeastikin osata toisten kanssa toimia paremmin.

Väittämät

9 & 20 & 21

22 & 26 & 27

ÄÄNTELEE TAHATTOMASTI (RYKII,
MURAHTEE, MAISKUTTELEE,
HUUDAHTEE)

LIIKKEET TAI ELEET OVAT KÖMPELÖITÄ,
HUONOSTI KOORDINOITUJA TAI
EPÄTAVALLISIA

TAHATTOMIA KASVOJEN TAI VARTALON
LIIKKEITÄ

VAIKEUKSIA SUORITTAAN LOPPUUN
YKSINKERTAISIA, JOKAPÄIVÄISIÄ ASKAREITA,
KOSKA TOISTAA PAKONOMAISESTI TIETTYJÄ
TOIMINTOJA (JUUTTUMISTAIPUMUS)

HUOMATTAVAN ERIKOISIA KASVOJEN ILMEITÄ
HUOMATTAVAN ERIKOISIA KEHON ASENTOJA

Nämä voisi olla jossain määrin sellaisia asioita, jotka aidommin kertovat jostain. Mutta mistä? Ehkä siitä, että en jaksanut enää ajatella?

Osin nämä varmasti liittyvät hermostollisiin seikkoihin, osin kuormitukseen ja stressiin tai joihinkin traumaattisiin tilanteisiin. Ajattelen, että niihin voidaan kyllä suurestikin vaikuttaa, niitä voidaan helpottaa, mutta en ole aiheeseen syvemmin perehtynyt, enkä mene siihen tämän kirjasen puitteissa.

Väittämän 20 (Liikkeet tai eleet ovat kömpelöitä, huonosti koordinoituja tai epätavallisia) antaisin kertoa ehkä siitä, että lapsi ei ole liikkunut riittävän monipuolisesti, saanut mahdollisuutta siihen, tai saanut tarvitsemaansa tukea liikkuaan riittävän monipuolisesti.

Ehkä se voi kertoa myös jotain hermostosta, mutta voisiko hermostollisetkin haasteet olla ohimeneviä osaltaan, mahdollisesti erilaisin kehollisin keinoin ratkottavia? Herkästi reagoivan hermoston ei itsessään tarvitse olla suurikaan haaste jos meillä on keinoja rauhoittaa ja ymmärtää sitä paremmin.

Mitä saisi aikaan taitava fysioterapeutti - personal trainer? Näyttää siltä, että siinä missä muut lapset treenaavat kovastikin, lapsia, joilla lähtökohtaisesti liikkeet ja eleet kömpelöitä, huonosti koordinoituja tai epätavallisia, ei kannusteta tekemään mitään oikeasti raskasta, tai pitkäjänteisesti harjoittelemaan.

Tekisikö se kuitenkin hyvää sopivassa määrin? Keho väsyä, tulee kummallisia tuntemuksia, harjoittelun jälkeistä raskautta, ja tottumattomalla se aiheuttaa ehkä tavallista enemmän tuskaa, ja siten vastustusta, mitkä taas herättää vanhempien suojeluvaiston...

Mutta voisiko se kuitenkin oikeasti tehdä hyvää?

Puhuimme kotona vanhempien kesken 5-luokkalaisten move-testeistä, ja minä sitten totesin, että ehkä voisi sanoa lapselle, että ei nyt tarvitse itseään ihan loppuun vetää. Minulle todettiin, että "no et todellakaan sano, kun sitä on sanottu ihan riittävästi, tekee hyvää opetella vaatimaankin itseltään jotain".

Ja hiljalleen olen siis luopunut tuosta suojelusta, opetellut luottamaan lapsen omaan arvioon. Hänelläkin silti täytyy olla lupa arvioida joskus väärin. Useimmiten ei kuitenkaan tapahdu mitään kovin vakavaa ja virheistä oppii seuraavia kertoja varten.

Tunnustan kuitenkin, että itsekseni mietin, miten opettaa lapsia tarvittaessa myös laskemaan vaatimuksia tai tarkastelemaan sitä, kohdistuuko ne vaatimukset, joita pyrkii täyttämään, aidosti itselle merkityksellisiin asioihin.

Tokihan vaatimuksia pitää osata laskea, mutta välillä näyttää, että sitä tehdään nykyisin jo liikaakin.

**Liian alhaiset vaatimukset, tai se ettei kukaan
vaadi mitään, voi olla aivan yhtä uuvuttavaa, kuin liian
korkeat vaatimukset.**

Väittämä 23

ERITYISIÄ RUTIINEJA, JOITA EI SAA MUUTTA

Rutiineilla on monia merkityksiä, ja niitä lienee sekä hyviä, että huonoja, myös erityisiä, pakottavia... Vanhempia ohjeistetaan kai aika hyvin rutiinien tärkeydestä vauvan ja pienen lapsen hoidossa.

Kun muistelen aikaa taaksepäin, pikkulasten äitinä, muuttui rutiinit meillä jossain vaiheessa suorittamiseksi. Iltapuurot, iltapesut, iltasadutkin luettiin, koska sen sanottiin olevan hyvä iltarutiini ja olevan hyväksi lapselle. Mutta oli aika, kun se tuntui minusta todelliselta pakkopullalta. Tällainen rutiinin toteuttaminen tuskin on oikein hyvä...

Ilta oli myös aikataulutettu, iltapalat aloitettiin tiettyyn aikaan. Jossain vaiheessa siitä poikkeaminen aiheutti minulle ihan kamalasti ahdistusta ja stressiä. Tuntui, että koko ilta voi mennä pieleen, kukaan ei saa nukuttua ja seuraava päiväkin kärsii.

Kun tiedän, kuinka tarkkoja rutiineja lapsiperheissä muutenkin saatetaan ylläpitää ja kuinka hyvin niistä pidetään kiinni, en ollenkaan ihmettele, että lapsillekin muodostuu tiukkoja rutiineja. Luovalle ja kekseliäälle, herkälle ja aistivalle lapselle ehkä sitäkin enemmän.

Ne todella voivat tuoda turvaa, ja niiden rikkominen voi pelottaa ymmärrettävästi. Mutta ehkä rutiini ei siis ole tällöin pelkästään hyvän turvan tuoja, vaan ennemmin keino hallita pelkoa. Pelkoa, jota voisi olla mahdollista toisenlaisin keinoin myös lievittää.

Millaista esimerkkiä vanhemmat itse näyttävät rutiinien rikkomisen suhteen? Miten vanhempi itse reagoi, kun jokin rutiini rikkoutuu? Entä mitä lapsi itse kertoo rutiinistaan, miksi hän tekee niin?

Vaikka joku tiukka rutiini ei olisi mitenkään haitallinen, niin sen lisäksi, että hyväksyn sen, lähtisin kuitenkin itsekseni miettimään miten hiljalleen auttaa lasta kestäämään, jos sitä ei joskus voi toteuttaa, jos se joskus menee rikki.

Ja jos tarpeen, jos rutiini on jollain tavalla haitaksi, voi siitä hiljalleen auttaa eroon. Toiset voi tottua elämään ilman tiukkoja rutiineja, toisilla tietyt rutiinit pitää läpi elämän, toisilla ne taas saattavat vaihtua ja muuttua enemmän.

Ihmisiä on kovin paljon erilaisia, se on täydellisen hyvä juttu, ja aiheuttaa sitä vähemmän hankaluuksia, mitä täydemmin sen hyväksymme.

Toisaalta ajattelen, että on tärkeää täydesti hyväksyä tämä hetki, kuitenkin siten, ettei tule hyväksyneeksi sitä, että kaikki väistämättä jatkuu ennallaan. Monenlainen muutos on mahdollista ja sekin on iloinen asia.

Väittäämä 24

KIINTYY ESINEISIIN TAI ASIOIHIN OMALAATUISELLE TAVALLA

Ensin sanoisin, että minulla ei tästä varsinaisesti ole kokemusta. Mutta sitten voisin heti muuttaa mieltäni.

Olen ehkä sittenkin kovin kiintynyt monenlaisiin asioihin. Tai se saattaa näyttäytyä sellaisena. En vaan tykkää hankkia uutta, ja tavallaan, kyllä, olen kiintynyt olemassa oleviin, vaatteisiin, huonekaluihin, tauluihin... Pidän sellaisista, joiden kanssa on jo yhteistä matkaa, joilla on joku tarina, joka on jonkun läheisen tekemä, tai häneltä saatu. En halua kuluttaa tai heittää pois turhaan, jos jotain tarvitsenkin vielä.

Toisilla kiintymys on toki suurempaa, ja varmaan sille on myös erilaisia syitä.

Myös mietin taas tuota omalaatuinen-sanaa. Mikä on omalaatuinen tapa kiintyä? On monenlaisia tapoja kiintyä, ehkä enemmistö ihmisistä on hyvin kiintynyt toisenlaisiin asioihin, rahaan, omaisuuteen ja ennen kaikkea kiintynyt hankkimaan aina uutta? Sitä pidetään ehkä tavanomaisena, mutta onko se sitä? Onko se normaalia? Onko hyvä pitää normaalina sitä, mikä on yleistä?

**Jospa monet normaaleina pidetyt asiat ovatkin
itseasiassa monien ongelmien taustalla?**

Väittämä 25

JOUTUU MUIDEN LASTEN KIUUSAAMAKSI

Tämän ei pitäisi olla minkäänlainen syy arvioida lasta. Eikä voida millään tavalla laittaa lapsen ominaisuudeksi sitä, että hän joutuu muiden lasten kiusaamaksi. Lisäksi kiusaaminen on hyvin moniulotteinen ilmiö, enkä aina pidä tapaamme hoitaa sitä oikein rakentavana.

Entäpä se malli, mitä aikuiset lapsille antavat, varmastikin myös monissa kodeissa, mutta myös julkisuudessa, mediassa, miten muista, erilaisista, eri tavoin ajattelevista, ihmisistä puhutaan, miten heihin suhtaudutaan... Näistä on monta esimerkkiä, ihan lähiajoilta.

Mietin vielä, että toisinaan erilainen päätyy kiusatuksi. Toisinaan erilainen on kaikkien kunnioittama, arvostettu ystävä. Mitkä kaikki tekijät tähän voi vaikuttaa?

Ehkä välillä olisi hyvä, varsinaisen kiusaamisongelman ratkaisuyritysten sijaan, miettiä miten rikkoa syntyneitä rooleja, miten antaa tilaa sopivasti, myös omien ratkaisukeinojen etsintään, ja miten huomioida se, että usein kiusaajallakin on omat murheensa, jotka tilanteeseen johtaa?

Mietin, miten hankala suhde voisikin muuttua kiusaamisen lisääntymisen sijaan ystävyudeksi, kunnioitukseksi, hyväksi ja rikkaiksi ihmissuhteiksi?

AASQ- REV-lomake

ASSQ-Rev lomakkeeseen on täydennetty väittämiä, joiden sanotaan helpottavan autismin kirjon tyttöjen tunnistamista.

Seuraavista kohdista saadaan laadullista tietoa, niitä ei oteta huomioon vielä seulontarajan pisteissä.

Muista myös:
Palautelomake

Väittämä 28

MATKII SINUA, TEKEMISIÄSI JA/TAI SANOMISIASI (VOI OLLA HIENOVARAISTA)

Huomaan välillä, että minua matkitaan. Ilokseni. Tai surukseni. Välillä käytän tätä myös vähän hyödyksi. Kun haluaisin lasten toimivan jossain asiassa toisin. Aloitan itsestäni. Tai täytyy myöntää, etten kyllä ihan aina muista. Mutta kuitenkin, viimeistään silloin, kun muut keinot on jo käytetty ja on aivan pakko keksiä jotain.

Eikö toisilta oppiminen, toisten mallintaminen ole aika merkittävässä osassa meidän kaikkien kasvua? Usein se tapahtuu hienovaraisesti, toisinaan se on täysin näkyvää. Lapsi oppii paljon matkimalla muita ja erityisesti vanhempiaan, tai vanhempia sisarusiaan ja muita läheisiä aikuisia.

Jos huomaat ajatuksesi siirtyvän lapsen mahdolliseen autismiin, kun huomaat hänen matkivan sinua, niin voisin lämpimästi suositella siirtämään ajatukset takaisin, ajattele, että hän on lapsi, hän oppii, harjoittelee. Ja ehkä onkin hyvä asia, että hän harjoittelee

Kaikki lapset matkivat. Mutta kasvun myötä se muuttuu. Riippuu aika monista tekijöistä, jatkuuko matkiminen, vai päättääkö hän kenties tehdä joissain asioissa aivan päinvastoin? Vai ehkä jotain aivan muuta, täysin riippumatta siitä, mitä muut läheiset tekevät. Ehkä matkimisen, tai mallintamisen kohde siirtyy lähipiirin ulkopuolelle.

Väittäämä 29

ON OLLUT TAI ON ONGELMIA RUUAN SUHTEEN (ESIM. EI SYÖ PÄIVÄLLISTÄ, TEKEE ITSE OMAT RUOKANSA TAI ON KAUSIA, JOLLOIN EI SYÖ OLLENKAAN)

Mietin aivan pieniä lapsia, joilla oli kausia, kun eivät syöneet oikein mitään. Se jatkui ajoittain muutaman päivän. Silloin tuli hampaita. Vähän isommat lapset taas olivat **huomattavan** nirsoja.

Nirsoutta olen miettinyt monilta kanteilta. Yksi tekijä on ehdottomasti se, että en ole itse nauttinut ruuan laittamisesta, se on ollut monin tavoin taakka. Tykkään kyllä syödä, ja syön kaikenlaista, nykyisin. Kotivideoita katsellessa on toisin... Mutta näen kyllä jotain haasteita suhteessani ruokaan ja syömiseen. Eikä varmaan ole ollenkaan kaukaa haettu ajatus, että nämä heijastuvat lapseen.

Toinen selvästi vaikuttava asia on lapsen herkemvät aistit. On ennakkoluuloja, mutta varmaan on myös niin, että jo pieni lapsi voi maistaa ruuassa paljon kaikenlaista, mikä ei vaikuta syömäkelpoiselta. Ruokamme ei ole puhdasta, siinä on paljon kaikkea, mitä siihen ei kuulu. Ja luulen, että sen voi kyllä maistaa, vaikken itse sitä huomaakaan.

Sitten on tietenkin kyse totuttelusta. Paljonko jaksetaan totutella uusiin ruokiin (en ole ollut kärsivällinen!). Vai onko tarjolla aina uutta, liian paljon vaihtelua, liikaa kaikkea? Ja tarpeen on kiinnittää myös huomiota tunnelmaan. Ja kaikkien syömishaasteiden aiheuttamiin ikäviin keskusteluihin, niiden myötä syntyneisiin solmuihin.

Väittämä 31

AIVAN "LIIAN" EMPAATTINEN (SÄÄLII
KAIKKIA, JOILLA ON VAIKEAA, ESIM.
VAMMAISIA, HÄKKIELÄIMIÄ).
KAIKENLAINEN ALISTAMINEN HERÄTTÄÄ
VOIMAKASTA MYÖTÄTUNTOA

Ymmärrän kyllä, luulen, tämän "aivan "liian" empaattisuuden", sen mihin sillä viitataan.

Mutta mitä jos sinusta on todettu, että "olet aivan "liian" empaattinen". Ja mitä kaikkea muuta tässä lomakkeessa nyt todetaankaan. Empatiakyvyttömyydestäkin puhutaan. Sinut viedään arvioitavaksi, sinua tarkkaillaan, sinusta keskustellaan.

Ja sitten sinulle vielä sanotaan, että "ei sinussa ole yhtään mitään vikaa. Ei kerta kaikkiaan mitään. Uskothan sen." Väittäisin, että tämä ei ole oikein hyvästä ihmiselle, joka ehkä muutenkin on tavallista herkempi havaitsemaan ristiriitoja, ristiriitaista tietoa. Näin kun vakuutellaan, oma havainto ristiriidasta, epämääräinen tuntemus siitä, että jokin on vialla, tulee tukahdutetuksi.

Tämä viitattu aivan liika empaattisuus, vaatii hellää huomiointia. Ettei se hyvä, ne tunteet tule vuosien mittaan täysin haudatuiksi, niin kuin tuntuu tämä maailma toisinaan tekevän. Mutta kuitenkin niin, että löytyy myötäeläjiä, kanssasäätelijöitä ja itselle sopivia keinoja käsitellä asioita. Ettei empaattisuus käänny itseään vastaan, saa kokonaan unohtamaan omia tarpeitaan.

Väittämä 33

VÄLTTELEE VAATIMUSTILANTEITA (ESIM. VALITTAMALLA KIPUJA)

Tämä kai yhdistyy nykyisin äärimmäiseen vaatimusten välttelyyn (PDA/EDA). Tietous siitä on levinnyt kulovalkean tavoin.

Ydinpiirteisiin kuuluu tarve vastustaa pyyntöjä tai tavanomaisia arjen askareita. Vaatimusten välttämiseen liittyy vahvasti tarve kontrolliin.

Se on tuonut mukanaan periaatteessa ihan hyviä tapoja tukea lasta, jolla - minun käsitykseni mukaan - on tavanomaista suurempi tarve autonomiaan ja sen myötä usein vuorovaikutussuhteissa syntyviä ratkottavissa olevia haasteita. Ongelma vaan on, jos emme osaa erotella autonomian tarvetta (joka ei ole ongelma) ja vuorovaikutuksessa syntyviä ratkottavissa olevia haasteita toisistaan.

Lapsi, jolla on keskimääräistä suurempi tarve autonomiaan, on todennäköisesti herkkä autoritääriselle kohtelulle ja kasvatukselle. Ja siitä syntyy ongelmia.

On luonnollista vastustaa perusteettomia vaatimuksia, tai vaatimuksia tehdä jokin asia heti. On myös ihan järkevää kyseenalaistaa säännöt, joille ei ole hyvää perustelua (huonoja perusteluja esim. koska aikuinen niin sanoo, tai muuten ristiriitaiset, epä johdonmukaiset ja epäselvät säännöt ja käskyt).

Luonnollista on myös pyytää perusteita, ja perustella pyyntöjään lapselle. Joskus vastustamisen taustalla on väärä ymmärrys ja kun tämä oikaistaan, ongelmaa ei ole. Ja on myös aivan ymmärrettävää odottaa kunnioittavaa kohtelua, lämpimiä sanoja, kauniita pyyntöjä ja kehotuksia, joista ei paista läpi negatiiviset ennakko-odotukset.

Nykypäivän maailmassa on niin paljon kaikenlaisia vaatimuksia ja odotuksia, niitä voi olla helposti aivan liikaa, ne voivat olla ristiriidassa tai muuten epäselviä, ja näiden lisäksi ne saatetaan esittää epämiellyttävällä ja epämotivoivalla tavalla.

Sen lisäksi, jostain syystä joillain ihmisillä ja vanhemmillakin on tapana pienesti pilkata tarvetta tehdä itsenäisiä päätöksiä. Sen sijaan, että sitä kunnioitettaisiin, nähtäisiin tärkeänä osana lapsen itsenäistymistä, itsestään huolehtimisen ja päätöksentekotaitojen kehittymisenä. Vaikka päätökset eivät aikuisesta aina järkevältä näyttäisikään.

En ihmettelisi, miksi syntyy vastustusta. Mikäli vastustamisen syitä ei ollenkaan ymmärretä, tilanteet voi mennä äärimmäisyyksiin, lapsi yrittää keinolla millä tahansa pitää kiinni autonomiastaan, herkistyy kaikenlaisille odotuksille, pyynnöille ja kehotuksille, lopulta sitten jopa omilleen. Ja selkeä odotushan on myös se, että lapsen odotetaan vastustavan odotuksia ja vaatimuksia.

Ollaan vaikeassa kierteessä, mutta lopullista sen ei tarvitse olla. Asteittain, ymmärtämällä autonomian tarvetta paremmin ja ottamalla itse vanhempana parempia toimintamalleja käyttöön, on mahdollista päästä tilanteeseen, jossa pyynnötkään eivät, ainakaan kategorisesti, aiheuta enää vastaavaa reagointia.

Väittämä 34

ON JOUSTAMATON PERIAATTEISSAAN

Tähän pätee vähän sama kuin mitä kirjoitin empatiasta. Toisen joustamattomana pitäminen on myös jonkunlainen merkki omasta joustamattomuudesta.

Usein kuulee ajatuksen siitä, että kyllä nyt vaan täytyy osata joustaa. Mutta entä jos kyse ei ole siitä, etteikö osaisi? Vaan siitä, että muiden huomaamatta oikeastaan joustaaikin jo aivan liikaa, ja jostain on saatava pitää kiinni? Tai siitä, että pelottaa? Tai yksinkertaisesti siitä, että näkee toisen tavan olevan kertakaikkisen väärä, eikä kukaan kuuntele tai ymmärrä miksi.

Usein huolehditaan, ettei elämässä voi tehdä oman tahdon mukaan muutenkaan ja täytyy osata sitä ja tätä, kunnioittaa muita, olla aikuisen ohjauksessa jne... Ja sitten näitä yritetään opettaa.

Ei uskalleta antaa joustamattomalle periksi, jottei hän opi sitä käyttämään hyväksi, huomaamatta, että ollaan aivan yhtä joustamattomia tällöin itsekkin. Vaaditaan kunnioitusta tavalla tai toisella, vaikka ihan hyvälläkin tavalla - huomaamatta, ettei itse kuitenkaan ehkä käyttäydytä kunnioittavasti toista kohtaan.

Jospa unohdetaan toisen käytöksen tulkinta joustamattomaksi, annetaan tilaa, opetellaan itse joustavammiksi, keskustellaan ja rakennetaan luottamusta... Esimerkillä on usein kuitenkin aika suuri vaikutus.

Väittämä 35

VALINTOJEN TEKEMINEN ON VAIKEAA TAI VÄLTTELEE VALINTATILANTEITA

Tämä on kovin tuttua. Minä olen ja olen ollut superharkitsevainen.

Vähän hassu, ei enää niin ajankohtainen esimerkki, kun en ylipäänsä oikein enää shoppaile, mutta nuorenahan sitä tuli tehtyä. Useimmat kaverit tykkäsivät käydä yhdessä kaverin tai kaverien kanssa. Minä olin usein hyvää shoppailu seuraa, kärsivällinen, ja menin mukana sinne minne toinen halusi.

Minun oli kuitenkin harvinaisen vaikea tehdä ostoksia. Tai ehkä jotain ostinkin yllytettynä, mutta myöhemmin en ollut tyytyväinen. Katselin kaupoissa vaatteita, mutta en halunnut olla se, jota täytyy odotella, ja tarkkailin, aivan liikaa, muiden toimia. "jos nyt katson tätä vaatetta tarkemmin, mitä muut ajattelee...". Enkä kaivannut ketään sanomaan, että onpa hieno, just sun tyyliä. Tai päinvastoin. Niinpä tykkäsin tehdä ostokseni yksin.

Ei ole valitseminen ollenkaan helpommaksi mennyt, kun valikoimat ovat rajattomat. Niinpä tosiaan, välttelen sitä, aina kun se ei ole välttämätöntä. Mutta on kyllä helpottanut, kun ei edes tarvitse yrittää, silloin kun se ei oikeasti ole ollenkaan tai riittävän merkityksellistä.

Joskus saatan silti myös päättää hetkittäin luopua harkitsevuudesta. Sekin tekee välillä ihan hyvää.

Väittämä 37

ON VÄLINPITÄMÄTÖN TAI KOROSTUNEEN TARKKA ULKONÄÖSTÄÄN TAI VAATTEISTAAN

Ei saa olla välipitämätön. Ei korostuneen tarkka. Vai tietenkin saa, eihän tämä lomake tarkoita sitä, etteikö saisi sellainen olla... Vai millainen viesti näistä arvioista oikein välittyy?

Ehkä ei ole niin kovin ihmeellistä, että nuorilla on vaikeuksia oman kehon hyväksymisen suhteen. Kuinka paljon on aikuisia naisia, jotka eivät voi liikkua ihmisten ilmoilla ilman meikkiä? Kuinka korostuneen tarkkaa ulkonäön ja vaatteiden huolehtiminen aikuisilla voikaan olla? Ja kuinka paljon arvostellaan sitä, jos se on jotain muuta?

Tämä(kin) teema palautuu osittain tuohon matkimiseen. Tämä on yksi asia, jota ehdottomasti matkitaan. Tai sitten ehdottomasti ei.

Ulkonäköstandardit ovat aika kovat. Ulkoiset paineet ja käsitys siitä, millainen on nainen, millainen mies, on kovin tiukassa. Perheen lähipiirin naiset, tai miehet saattavat pitkälti sopia samaan muottiin. Ja jos et näihin raameihin sovi, on ehkä helppo tehdä johtopäätös, että olet jotain muuta. Joka vielä entisestään lisää hankaluutta olla omassa kehossaan.

Varmaan on syytä miettiä, mikä riittää. Auttaa välittämään sopivasti, tai olemaan välittämättä sopivasti. Ja opetella näitä itsekin. Sama pätee **väittämään 36: Ei osaa huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan**

Väittämä 38

ON ESTOTON (LIIAN TUTTAVALLINEN)

Siinä tapauksessa, että asiaa ei ole havaittu, voisin huomauttaa, että olemme kyllä liian estoisia, noin keskimäärin, näin kansakuntana. Lapsia jotakuinkin opetetaan pelkäämään muita, ei opeteta tervehtimään naapureita, ei saa puhua vieraille, eikä uskalleta sitä tehdä itsekään.

Siinä mielessä vähänkin estottomampi tuntuu olevan suuri poikkeama... Mikä iloinen poikkeustapaus!

Hiukan kun kuluttaa viihdettä, voi huomata, että usein kovin suosittuja ovat sellaiset ihmiset, jotka ovat keskimääräistä huomattavasti estottomampia. Ehkä he ovat sitä toki tietoisemmin ja omien valintojen perusteella, ainakin osittain. Mutta ehkä, suhteessa vallitsevaan liialliseen estoisuuteen; estottomuuteen ja tuttavallisuuteen voisi suhtautua melkein normaalimpana asiana. Samoin ajattelisin **väittämästä 39: Menee fyysisesti liian lähelle muita ihmisiä.**

Jos on todella sopimattomasti tuttavallinen ja lähentelevä, sopivaa toimintaa on taas mahdollista oppia, ilmankin diagnostiikkaa ja sitä, että lapsi oppii itsestään, että hän "menee fyysisesti liian lähelle muita ihmisiä" ja on "liian tuttavallinen", koska hän on autistinen ja hänen aivonsa ovat erilaiset.

Väittämä 40

VIETTÄÄ AIKAA JA VIIHTYY NUOREMPIEN LASTEN SEURASSA, IKÄTOVERISEURAS- SA ON "PERÄSSÄKULKIJAN" ROOLISSA

Mietin, tai ensimmäisenä tulee mieleen, sellainen tietty suru. Vanhemman mahdollinen suru siitä, että "lapsi on perässäkulkija". Lienenkö ehkä joskus sellaista tuntenut. Perässäkulkijoita on ehkä omassa lapsuudessa pilkattu, ehkä itse on ollut sellainen, pilkattu, tai pilkkaaja? Tai se heijastaa jotain muuta mielikuvaa, ajatusta siitä, millainen lapsen tulevaisuus on, eikä se vastaa omia odotuksia ja toiveita lapsen suhteen.

Onhan nämä kovin riippuvaisia taas myös lapsen vertaisryhmästä, millaista ikäistänsä seuraa on saatavilla, mitä asioita siinä arvostetaan ja sattuuko itse olemaan enemmistössä vai vähemmistössä omien arvostusten ja kiinnostuksen kohteiden suhteen. Jos on vähemmistössä, tai kenties yksin, niin...

Nuorempien kanssa saa enemmän vaikuttaa. Saa ehkä vähän sitä arvostusta, jota jää vaille ikäistensä kanssa tai juuri siinä omassa vertaisryhmässään. Tuskin se on kovasti väärin jos kuitenkin on, tai opetetaan olemaan sopivan huomaavainen. Tuskin se on myöskään hyvä syy arvioinneille. Melkein kuin laittaisimme diagnostisiin testeihin syystä, että asuu keskellä kaupunkia, eikä osaa liikkua metsässä... tai keskellä metsää, ja eksyy kaupungissa.

Välillä on ehkä niinkin, että nuorempien kanssa saa leikkiä, jos leikkiä vielä kaipaa, eivätkä omanikäiset kaverit enää leiki.

Väittämät 42 & 44

MIELIKUVITUS ON LIIANKIN VILKAS

KIRJOITTAA PALJON, TOISINAAN PITKIÄKIN TARINOITA (VOI OLLA RISTIRIIDASSA PUHETAVAN KANSSA)

Myönnetään nyt tässä vaiheessa. Minun on tosi vaikea asettua heidän asemaansa, jotka näitä väittämiä laativat. Tai kyllä minä ehkä jotain siitä ymmärrän, mitä näiden taustalla on. Mutta en oikein ymmärrä sitä ajatusprosessia, joka johtaa tällaisen kokonaisuuden laatimiseen. Mihin nämä oikein perustuvat?

Liiankin vilkas mielikuvitus on varmasti kovin suhteellista, ja väistämättä suhteutuu vanhemman ja lähipiirin mielikuvitukseen. Jos se on merkittävästi vähemmän vilkas, lapsi jää mielikuvittelunsa kanssa aika yksin, mielikuvituksen vaikutusta ja mahdollisuuksia ei ymmärretä. Joskus tosin vanhemman mielikuvituskapasiteetti suuntautuu uhkiin ja vaaroihin ja katastrofiajatuksiin, mikä sekään ei ole lapselle varsinaisesti avuksi.

Yhteinen, leikkimielinen mielikuvittelu sen sijaan on avuksi. Joskus mielikuvitus juoksee ihaniin, tai innostaviin suuntiin ja jos joku vielä hiukan pysyy perässä, niin sitä parempi.

Rikas mielikuvitus tarkoittaa helposti myös pitkiä tarinoita! Ja tässä itseäni mietin, että ei tosiaan ole helppo minunkaan puhua, samoin kuin kirjoitan. Siihenkin on aika monia syitä - mutta ehkä joskus siihen pystynkin!

Väittämä 45

NÄYTTELEE JA ELÄYTYY ERILAISIIIN ROOLEIHIN (TV-/ELOKUVA- TAI PELIHAHMOT, ELÄIMET)

Sellaista. Tämä onkin viimeinen. Mutta ei vähäisin. Vai miten sen nyt ottaa. Mitä jos näyttelyn sijaan tässä lukisikin vaikka **“pelaa kaikenlaisia pallopelejä (tennistä, jalkapalloa, koripalloa...)”**

tai **“Laulaa ja soittaa musiikkia (pop, rock, elokuva- ja pelimusiikki)” musiikkia (pop, rock, elokuva- ja pelimusiikki)”**

tai **“laittaa ruokaa ja leipoo leivoksia (kiinalaista, thaimaalaista, jenkkiä ja kotimaista).”**

tai **“Piirtää ja maalaa (lyijykynillä, hiilillä, tusseilla, puu- ja vesiväreillä)”**

Mietin, tänä näyttöön perustuvan aikakauden aikana, että millaista lienee se näyttö, joka puhuu juuri sen puolesta, että tähän lomakkeeseen on valittu näyttely ja eläytyminen? Vähän samankaltainen on **väittämä 32: On äärimmäisen kiinnostunut bändeistä, ihmisjoukkoja kohdanneista katastrofeista tai tuntee kaikki TV-sarjat.** No ehkä ammattilaisen arvioijan pitää osata jossain määrin soveltaa, ja ymmärtää, että TV-sarjojen sijaan kiinnostuksen kohde voi olla vaikka elokuvat, tai bändien sijaan tubettajat... Muttei se oikeastaan tee tilanteesta parempaa.

Pari sanaa

VIELÄ JÄLJELLE JÄÄNEISTÄ VÄITTÄMISTÄ

30. Ei ole ajantajua (ei osaa suunnitella ajankäyttöään, ei tunne kelloa, ei välitä ajasta)

Minä olen aina ollut aika tarkka ajasta, joten en tähän osaa sanoa oikein mitään. Tosin luulen, että aivan yhtä hyvin tässä lomakkeessa voisi olla kohta, vaikkapa väittämä 1398: "On liiankin tarkka ajasta".

41. Altistaa itsensä vaaroille

Jännitystä liian tylsään ja rajattuun elämään? Joskus myös olen nähnyt tilanteita, joissa olen ajatellut, että aikuinen tekee turhaan tällaisen tulkinnan: tämä lapsi tietää hyvin omat rajansa ja sen mihin pystyy. Ja toisaalta, joskus on tarpeen haastaa ja venyttää rajoja.

43. Puhuu vailla tuntumaa puheensa merkityksestä ja sisällöstä (ulkoa opittua, kysymysten toistelemista, vuolasta puhetta, jossa ei ole "päättä eikä häntää")

Tulee mieleen yhteys. Miten luoda turvaa ja rakentaa yhteyttä tähän lapseen? Ne eivät melko varmasti synny tämän seulontalomakkeen ohjaamasta suunnasta.

Lopuksi

OLI YMPÄRÖIVÄ MAAILMA MILLAINEN
TAHANSA, VOIMME VAIKUTTA PALJON.
PIENILLÄ TEOILLA, LÄSNÄOLOLLA,
HYVÄKSYNNÄLLÄ JA VANHEMMUUDELLA.

Mitä pohjimmiltaan haen tällä pohdinnalla? Toivoisin, että pohdintani ohjaisi ajattelemaan toisin, että tosiaan katsoisimme toisin näitä lomakkeen väittämiä ja lasta, jota ne tuntuvat kuvaavan. Emme veisi ajatuksiamme diagnooseihin, vaan näkisimme lapsen, ihanan, omanlaisensa.

Uskon, että on parempi lapselle, että hänet otetaan sellaisena kuin hän on, ilman luokittelua. Näin annetaan hänelle myös paremmin tilaa kasvaa luokkien ulkopuolelle. Ja että häntä tuetaan siinä, missä hän aidosti tukea tarvitsee. Joskus paras tuki voi löytyä myös varsin **epätavanomaisesta** suunnasta. Ja joskus parasta voi olla, että annetaankin mahdollisuus keksiä keinot itse.

Mitkä ovat pysyviä piirteitä ja ominaisuuksia? Mitkä piirteet ovat oikeasti hienoja, joista voisi vaikka muut ottaa oppia? Mitkä piirteet aiheuttavat haasteita, mutta vain siksi, että niihin ei osata suhtautua? Ja mitkä taas ovat aitoja haasteita, ehkä opittuja huonoja ja kuormittavia toimintamalleja, joista on mahdollista myös oppia pois?

Joka tapauksessa erilaisuutta on alusta alkaen parempi lähestyä lämmöllä, ei arvioiden, ei diagnosoiden. Joku erilaisuus myös on ehdottoman pysyvää, joku taas ei, kuka tietää? Joku muuntuu ajan myötä, kypsyy johonkin suuntaan, tulee entistä erilaisemmaksi...

Kiitos!

Palautteet ja kommentit:

Palautelomake

heidi.tommila@gmail.com